

İnsan İradesi ve Kader

Atomlardan gezegenlere kadar tüm varlıklar Yüce Allah'ın yarattığı kanunlara ve kendileri için hazırlanan programa göre hareket eder. Ancak insan akıl ve irade sahibi olmasıyla diğer varlıklardan farklı olarak yaratılmıştır. İnsan, akli ve özgür iradesiyle düşünmek ve düşündükleri üzerinde tercih yapıp karar vermek konusunda özgürdür. İnsan bu özgür iradesi ve akli sayesinde tercihlerde iyi, kötü, doğru, yanlış arasında tercihlerde bulunabilir. Özgür iradesiyle böyle tercihlerde bulunabilen insan bundan dolayı yaptıklarından sorumlu tutulmuştur.

HATIRLAYALIM

Akıl insanın düşünebilme yeteneğidir. Bu sayede insan; iyiyi doğrudan kötüyü yanlıştan ayırt edebilir. İnsanın iradesi ise; bir şeyi yapıp yapmamaya karar verebilme yeteneğidir. İnsan aklıyla faydalı ile zararlıyı ayırt eder, iradesiyle tercihlerde bulunup dilediğini seçebilir.

"O'na iki yolu (iyi ve kötüyü) gösterdik..."

(Beled suresi, 10. ayet)

"Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör."

(İnsân suresi, 3. ayet)

Allah, insanlara ilahi kitaplar ve bu kitapların açıklayıcısı olarak peygamberler göndermiştir. Bunlarla nelerin iyi nelerin kötü olduğunu açıklayarak doğru tercih yapabilmeleri için insanlara yardımcı olmuştur. Yüce Allah'ın emirlerini dinleyip iyi olana yönelenler karşılığında sevap ve cenneti kazanacak, kötü şeyleri yapan ve Yüce Allah'ın emirlerini dinlemeyenler günah ve cehennemi hak etmiş olacaktır. İşte insan iyiyi de kötüyü de Allah'ın zorlamasıyla değil, kendi iradesiyle kendisi seçtiği için bu seçiminden sorumludur. Bir ayette Yüce Allah şöyle buyurur: "Kim doğru yolu seçerse, kendisi için seçmiş olur; kim de doğru yoldan saparsa, kendi zararına sapmış olur. Hiçbir kimse başkasının gü-

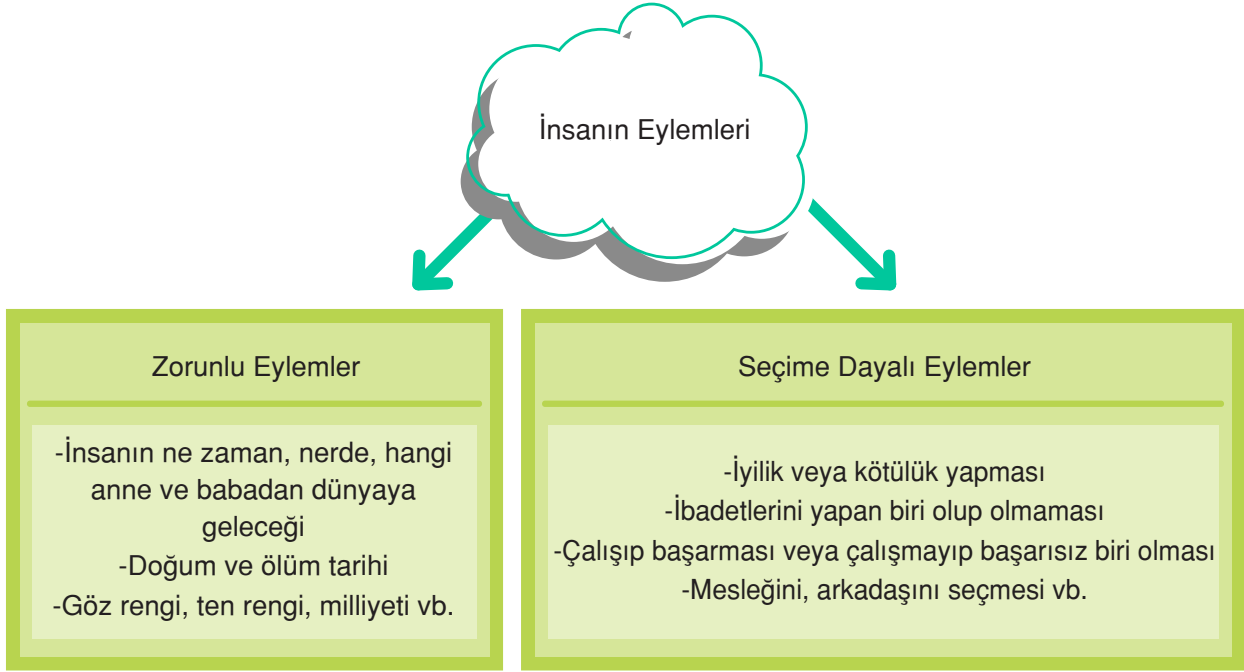
HATIRLAYALIM

Sorumluluk; kişinin özgür iradesiyle yaptığı davranışların sonucunu üstlenmesi demektir.

İslam dini, söz ve davranışlardan sorumlu tutulmayı akla ve özgür iradeye bağlı kılmıştır. Akıl ve irade sahibi olmayan insanlardan başka diğer tüm canlılar, yaptıkları davranışlardan sorumlu tutulmamışlardır. Dinimiz, insanın gücünü aşan konuları, sorumluluk alanı dışında tutar. Bu durum Kur'an'da şöyle ifade edilmiştir: *"Allah, hiç kimseye gücünün üstünde bir şey yüklemez. Herkesin kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır..."*

(Bakara suresi, 286. ayet.)

İnsanın eylemleri, zorunlu eylemler ve seçime dayalı eylemler olmak üzere iki kısma ayrılır.

NOT

İnsan seçime dayalı davranışlarında sorumlu olduğu için neleri tercih edeceğine iyi karar vermeli, her yaptığı-
nın ahirette hesabı olduğunu düşünerek iradesini iyi yönde kullanmaya çalışmalıdır.

İnsanın özgürlüğü; zorlama ve baskı olmadan kendi iradesiyle karar vermesidir. Ancak akli ve iradesi yerinde olanlar söz ve davranışlarından sorumlu tutulur. Bu nedenle akıl sağlığı yerinde olmayan insanlar, bitki ve hayvanlar yaptıkları fiillerden dinen sorumlu değildir. Dünyada Yüce Allah insanı iyilikle de kötülükle de imtihan etmektedir. İnsana düşen Yüce Allah'ın emir ve yasaklarına riayet edip iyi ve güzel olana yönelmek, kötü ve çirkin olan şeylerden uzak durmaktır. Sonucu takdir edecek olan Allah'tır. İnsan elde ettiği başarılarından dolayı Allah'a şükretmeli, karşılaştığı zorluk ve sıkıntılara karşı da Yüce Allah'a tevekkül edip sabretmelidir.

HATIRLAYALIM

Cüzi irade; insanın kendi seçimlerine ait olan sınırlı iradesidir. Külli irade ise; Yüce Allah'ın sınırsız olan iradesine denir.

NOT

Yüce Allah ezeli ilmiyle geçmiş, geleceği, şimdiki zamanı aynı anda bilir. Yalnız insan bir şeyi Allah biliyor diye yapmaz. Yüce Allah insanın ne yapacağını, iradesini hangi yönde kullanacağını bildiği için kaderine yazmıştır. Tercih yapıp, fiili işleyen de insan olduğu için yaptıklarından sorumlu tutulmuştur.

Yüce Allah herkesin iman edip Müslüman olmasını istemekle birlikte, din seçiminde de insanı kendi özgür iradesine bırakmıştır. *"Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır..."*

(Bakara suresi, 256. Ayet).

İnsan iradesini kullandığı ve kendi sorumluluğunda olduğu durumlarda "kaderim böyleymiş, çekeceğim varmış" gibi sözler söyleyerek sorumluluktan kaçmaya çalışmamalı söz ve davranışlarında sorumluluk bilinciyle hareket etmelidir. İnsan akıl ve iradesini Yüce Allah'ın istediği şekilde doğru ve güzel olanı tercih etme yönünde kullanırsa kısa olan dünya hayatında sonsuz cenneti kazanabilir.

Örnek 1

"Allah, her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde sorumlu kılar. Herkesin kazandığı hayır kendine, yapacağı şer (kötülük) de kendinedir..."

(Bakara suresi, 286. ayet)

Bu ayetten aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) İnsan sınırsız bir irade sahibidir.
- B) İnsan yaptıklarının karşılığını görecektir.
- C) İnsan davranışlarında özgür bırakılmıştır.
- D) İnsan gücü ölçüsünde sorumlu tutulmuştur.

Çözüm

Verilen ayetten insan sınırsız bir irade sahibidir ifadesi çıkarılamaz. Zaten bu ifade doğru bir ifade değildir. İnsan davranışlarında özgür bırakılmasına rağmen, insana sınırsız bir irade verilmemiştir. Buna göre doğru cevabımız A seçeneği olmalıdır.

Örnek 2

"Başınıza gelen herhangi bir sıkıntı kendi ellerinizle işlediklerinizden dolayıdır..."

(Şûrâ suresi, 30. ayet)

Bu ayetten insanın hangi özelliğine vurgu yapılmaktadır?

- A) Sorumluluğuna
- B) Sabırlılığına
- C) Çalışkanlığına
- D) Kararlılığına

Çözüm

İnsana verilen serbest iradesi sayesinde insan yaptığı seçimlerden sorumlu tutulmuştur. Bu ayette de başınıza gelen bir olumsuzluk kendi yaptıklarınızdan diyerek insanın sorumluluğuna vurgu yapılmıştır. Buna göre doğru yanıtımız A seçeneği olmalıdır.

Örnek 3

Hırsızlık yapan bir kişiye neden hırsızlık yaptığı sorulduğunda: "Ben kader mahkûmuyum, kaderim böyle yazılmış ki bu işi yaptım, elimden bir şey gelmez." demiştir.

Parçada sözü edilen kişi için, aşağıdakilerden hangisi daha çok söylenebilir?

- A) Yaptıklarından hoşnut olmadığı
- B) Sorumluluğu kendinde aramaktan kaçındığı
- C) Davranışlarına yön veren etkilerin farkında olduğu
- D) Değişmek için içinde bulunduğu durumu anladığı

Çözüm

Soruda kişi kendi iradesiyle yaptığı bir işin cezasından kurtulmak için suçu kadere yüklemeye çalışmaktadır. Yani sorumluluğu kendinde aramaktan kaçınmaktadır. Buna göre doğru yanıtımız B seçeneğidir.

Örnek 4

İnsan, söz ve davranışlarında sorumluluk bilinciyle davranmalı, her zaman iyi ve doğru olanı tercih etmelidir. İstemediği sonuç karşısında da "Kaderim böyleymiş." diyerek sorumluluktan kaçmamalıdır.

Bu metnin başlığı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Hayatın Amacı
- B) Özgürlüğün Serüveni
- C) Akıl ve Düşüncenin Gücü
- D) Özgür İrade ve Sorumluluk

Çözüm

Soru metninde insanın serbest iradesi ve sorumluluğundan bahsedilmektedir. Buna göre metnin başlığı D seçeneğindeki ifade olmalıdır.

Örnek 5

Öğretmenin sorduğu bir soru üzerine Ezgi şu cevapları vermiştir:

- Bilgisizlik
- Tembellik
- Sorumsuzluk

Buna göre, öğretmen Ezgi'ye aşağıdaki sorulardan hangisini sormuş olabilir?

- A) Kader inancının insana faydaları nelerdir?
- B) Kader ile kaza inançları arasındaki farklar nelerdir?
- C) Kader inancının hayatımızda nasıl bir etkisi vardır?
- D) Kader inancı ile ilgili yanlış anlayışların sebepleri nelerdir?

Çözüm

Kader inancı ile ilgili yanlış anlayışların en önemli sebepleri; sorumsuzluk, tembellik, bilgisizlik ve yanlış inanışlardır. Buna göre doğru cevabımız D seçeneği olmalıdır.

Örnek 6

- "Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik, ister şükredici olsun ister nankör."
(İnsan suresi, 3. ayet)
- "Kim doğru yolu seçerse bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur..."
(İsra suresi, 15. ayet)

Bu ayetlerde vurgulanmak istenen ana düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kadere teslimiyetin önemi
- B) İnsanın mükemmel yaratıldığı
- C) İnsanın tercihlerinde özgür olduğu
- D) Rızkın çalışarak elde edilebileceği

Çözüm

Ayette kim doğru yolu seçerse denilerek demek ki, seçim yapma insana bırakıldığı anlaşılmalıdır. Bu ayetlerde vurgulanmak istenen insanın tercihlerinde özgür olduğudur. Buna göre doğru cevap C seçeneğidir.

Örnek 7

"İnsan, aklını ve iradesini iyi kullanmalı, sonuçlarını düşünerek hareket etmelidir. O, bilgisizlik, ihmal ve vurdumduymazlık (duyarsızlık) sonucunda ortaya çıkan olumsuzluklara kader diyerek sorumluluktan kaçınamaz."

Aşağıdakilerden hangisi bu bilgi ile çelişir?

- A) İnsan, iyi ile kötüyü ayırt edebilecek bir akla sahiptir.
- B) İnsanın davranışlarından sorumlu tutulması, irade sahibi olmasından dolayıdır.
- C) İnsan, davranışlarını kendi bilgisi ile belirler.
- D) İnsanın kötü yolu benimsemesi alın yazısının böyle yazılmış olmasındandır.

Çözüm

İnsanın kötü yolu seçmesi ve o yolda yoluna devam etmesi tamamen kendi seçimiyle ilgili bir durumdur. Buna göre D seçeneğindeki "insanın kötü yolu benimsemesi alın yazısının böyle yazılmış olmasındandır." ifadesi soru metnindeki bilgiyle çelişmektedir. Cevap D seçeneğidir.

Örnek 8

Zehra Öğretmen; Hatay'da doğan, öğretmenlik
I
mesleğini severek yapan, orta boylu ve esmer,
II III
üç yaşında mavi gözlü bir kız çocuğuna sahip
IV

çok sevdiğimiz bir öğretmenimizdir.

Bu cümlede altı çizili bölümlerden hangisi, Zehra Öğretmen'in iradesine örnek gösterilebilir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

Çözüm

Zehra Öğretmen'in Hatay'da doğması, orta boylu ve esmer olması, mavi gözlü bir kız çocuğuna sahip olması kendi iradesiyle seçtiği durumlar değildir. Fakat öğretmenlik mesleğini seçmesi ve bunu severek yapması Zehra Öğretmen'in iradesine örnektir. Buna göre cevabımız B seçeneği olmalıdır.

1. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

a) İnsan, bitki ve hayvanlardan farklı olarak niçin Allah katında yaptıklarından sorumludur?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) İnsan seçime dayalı (iradi) bu yüzden sorumlu olduğu ve zorunlu (iradi olmayan) bu yüzden sorumlu olmadığı durumlara üçer tane örnek veriniz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

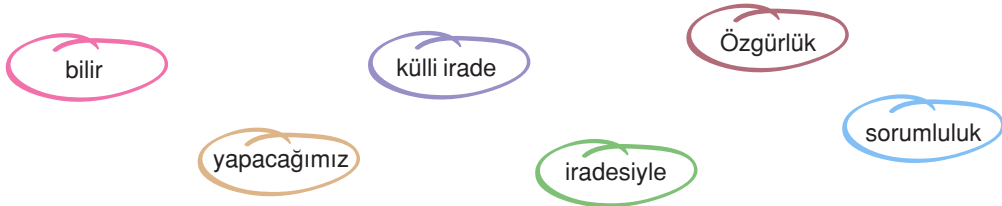
.....

.....

2. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara "D" yanlış olanlara "Y" işareti koyunuz.

	D	Y
İnsan akıl ve irade sahibi olduğundan yaptığı davranışlardan sorumlu tutulmuştur.	☐	☐
İnsan sınırsız bir özgürlüğe sahiptir	☐	☐
Allah insanlara peygamberler göndererek neyin iyi neyin kötü olduğunu öğretmiştir.	☐	☐
İnsanın sınırlı olan iradesine cüz-i irade denilmektedir.	☐	☐
Evrendeki bütün canlılar yaptıkları davranışlardan sorumlu tutulmuşlardır.	☐	☐

3. Aşağıdaki boşlukları panodaki uygun olan sözcüklerle doldurunuz.

a) Allah kuluna gücünün yetmediği bir yüklemes.

b) İnsan iyiliği de kötülüğü de kendi seçer

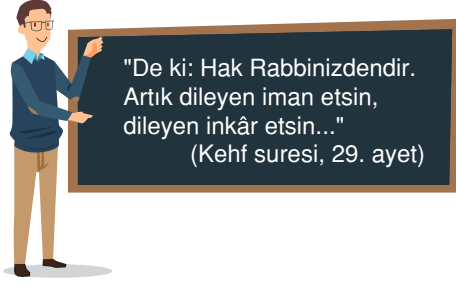
c) Yüce Allah'ın sınırsız olan iradesine denir.

d) Allah insanın gelecekte ne yapacağını ama yapan eden insan olduğu için yaptıklarından sorumludur.

e)kişinin herhangi bir zorlama ve baskı altında olmadan, serbest bir şekilde, kendi isteği ve düşüncesiyle karar verebilmesi demektir.

f) Biz yapacağımız işleri Allah bildiği için yapmayız, Biz için Allah bilir.

1.

Öğretmen Ömer Bey'in öğrencilere yönelttiği "Arkadaşlar! Tahtaya yazdığım ayetin konusu nedir?" sorusunun doğru cevabı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Akıl B) Özgür irade
C) Sünnetullah D) Başarı

2.

Numaralandırılarak verilenlerden hangisini kendi irademiz doğrultusunda değiştirebiliriz?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

3.

- ★ İnsanın düşünebilme yeteneğidir.
● İnsanın sınırlı olan iradesine denir.
■ İnsanın bir şeyi yapıp yapmamaya karar verebilme yeteneğidir.

Yukarıda sembollerle verilen tanımların ilişkili olduğu kavram aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	★	●	■
A)	Akıl	Külli irade	İrade
B)	Sünnetullah	İrade	Akıl
C)	İrade	Akıl	Sorumluluk
D)	Akıl	Cüz-i irade	İrade

4.

- I. İnsan iradesiyle karar verip yaptıklarından sorumlu mudur?
II. Bütün canlılar yaptıklarından sorumlu mudur?
III. Allah insanlara doğru tercihler yapmalarında yardımcı olmuş mudur?
IV. İnsan sınırsız bir özgürlüğe mi sahiptir?
Yukarıdaki sorulardan her bir doğru cevap 25 puan değerindedir.

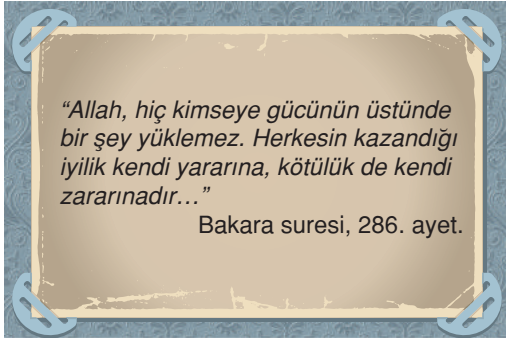
Buna göre 8. sınıf öğrencisi Yusuf yukarıdaki soruların tümüne "Evet" diyerek cevap verdiğine göre toplam kaç puan almıştır?

- A) 100 B) 75 C) 50 D) 25

5. (...) İnsan Allah'ın razı olduğu iyi davranışları karşılığı sevap, kötü davranışları karşılığı olarak günah kazanır.
 (...) İnsana verilen tercih hakkı sorumluluk doğurur.
 (...) Akı olmayan insanlar da Allah katında yaptıklarından sorumludur.
 Yukarıda "insanın iradesi ve kader" konusuyla ilgili verilen bilgilerden doğru olanların yanına "D" yanlış olanların yanına ise "Y" işareti konulacaktır.
Buna göre doğru işaretleme sırasıyla aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

- A) D-D-Y
 C) D-Y-D
 B) D-Y-Y
 D) Y-D-D

6.

Verilen ayette, aşağıdakilerden hangisi vurgulanmıştır?

- A) İnsanın sınırsız güce sahip olduğu
 B) İnsanın sorumluluğunun, gücüyle sınırlı olduğu
 C) İnsanın gücünü aşan konulardan da sorumlu olduğu
 D) Bütün canlıların, davranışlarından sorumlu olduğu

7.

Fatih 2005 yılında, İstanbul'da dünyaya gelmiştir.

(I)

(II)

Fatih kahverengi gözlü ve derslerinde çok başarılı

(III)

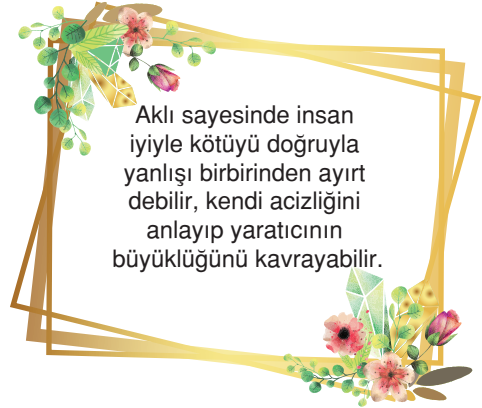
(IV)

bir öğrencidir.

Altı çizili ifadelerden hangisi, Fatih'in kendi tercihi ile ilgilidir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

8.

Akıllı bir Müslümandan aşağıdaki tutumlardan hangisi beklenemez?

- A) Yerlerde ve göklerdeki sayısız örneklerle bakarak bunların bir yaratıcı tarafından var edilmiş olmasını akıyla anlaması
 B) Bu dünyaya niçin geldiğini araştırıp, Allah'a hakkıyla kulluk etmesi
 C) Toplumda gördüğü her şeyi sorgulanmadan yapması
 D) Allah'ın kendisinden ne istediğini bilmek için Kur'an'ı anlamaya çalışması

Onur Hoca'nın 8. Sınıf Soru Bankası Kitabı Çıktı..!

Uygun fiyatıyla sizlerle..

Bilgi ve Sipariş İçin: 0552 410 24 05